

Sygn. akt V CSK 455/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa I. R.

przeciwko T. S.A. w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 26 lutego 2020 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w L.

z dnia 7 marca 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo i orzekającej o kosztach postępowania (punkty I. 1. in fine i 2. oraz punkt III zaskarżonego wyroku) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w L. do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powódka I. R. , po ostatecznym sprecyzowaniu żądania domagała się zasądzenia od pozwanego T. S.A. w K. kwoty 207.569 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego, w okresie od 2 lipca 2000 r. do 23 kwietnia 2013 r., z nieruchomości stanowiącej jej własność, wskazując, że przez tę nieruchomość przebiegają dwie napowietrzne linie energetyczne wysokiego napięcia, stanowiące własność pozwanego.

Wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2017 r. Sąd Rejonowy w L. zasądził od pozwanego na rzecz powódki dochodzoną kwotę, z odsetkami za opóźnienie, od kwoty 34.320 zł od dnia 14 maja 2013 r. i od kwoty 173.249 zł od dnia 26 kwietnia 2017 r. i orzekł o kosztach postępowania.

Na skutek apelacji pozwanego, w której m.in. zarzucił on naruszenie art. 2 ust.1 i 2 ustawy z 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami i wywłaszczaniu nieruchomości oraz art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6, dalej „u.z.u.p.p.”) przez niezastosowanie polegające na nierozpoznanie podniesionego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym zarzutu istnienia z mocy samego prawa tytułu prawnego w postaci służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu, Sąd Okręgowy L. wyrokiem z dnia 7 marca 2018 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 17.544 zł z odsetkami za opóźnienie od 14 maja 2013 r. i oddalił powództwo w pozostałej części, oddalił dalej idącą apelację i orzekł o kosztach postępowania w obu instancjach. W motywach rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy, powołując się na poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniach z dnia 12 maja 2016 r. IV CSK 509/15 i IV CSK 510/15, podzielił stanowisko skarżącego, że w odniesieniu do linii energetycznej, która została posadowiona na gruncie około roku 1987, zarzut nieuwzględnienia uwłaszczenia z mocy prawa jest trafny, bowiem z dniem 7 stycznia 1991 r., przedsiębiorca przesyłowy na podstawie art. 1 pkt 9 u.z.u.p.p. nabył z mocy prawa służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. W tej sytuacji żądanie zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z części gruntu zajętego przez urządzenia tej linii było nieuzasadnione. W odniesieniu do drugiej linii przesyłowej, Sąd Okręgowy swoje rozważania skoncentrował na zarzucie

zasiedzenia i przedawnienia, uznając w części za trafny zarzut przedawnienia i ostatecznie żądanie pozwu uznał za uzasadnione do kwoty 17.544 zł.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego powódka zarzuciła naruszenie art. 1 pkt 9 u.z.u.p.p. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w przypadku linii wybudowanej w roku 1989 doszło do uzyskania przez przedsiębiorcę przesyłowego z mocy prawa służebności gruntowej i w związku z tym domagała się uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i przekazania sprawy tym zakresie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadniczym problemem mającym wpływ na rozstrzygnięcie skargi ma ocena znaczenia uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2018 r., III CZP 50/17 (OSNC 2019 r., nr 1, poz. 1), w której Sąd Najwyższy dokonał odmiennej wykładni art. 1 pkt 9 u.z.u.p.p. niż dokonana w orzeczeniach powołanych przez Sąd Okręgowy. W tych orzeczeniach Sąd Najwyższy uwzględnił przede wszystkim cele uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych i specyfikę sytuacji, w których dochodziło do umieszczenia urządzeń przesyłowych na gruntach Skarbu Państwa. Przyjął, że przedmiotem uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych były nie tylko prawa w sensie ścisłym, lecz także sytuacje faktyczne, które - pod względem ekonomicznym lub funkcjonalnym - odpowiadały prawom podmiotowym. Kierował się przy tym pewnymi względami funkcjonalnymi i pragmatycznymi. Niemniej jednak pozostawał w sprzeczności ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w licznych orzeczeniach. Sprzeczność ta była na tyle doniosła z punktu widzenia właściwego wyważenia ochrony praw właścicieli nieruchomości oraz interesów przedsiębiorców przesyłowych, że - jak wynika z uzasadnienia uchwały III CZP 50/17 - przesądziła o potrzebie zaangażowania w jej rozstrzygnięcie powiększonego składu Sądu Najwyższego. W uchwale III CZP 50/17 wyrażono stanowisko, że nabycie przez przedsiębiorstwo państwowe - na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych - własności urządzeń przesyłowych posadowionych na nieruchomościach należących do Skarbu

Państwa nie spowodowało uzyskania przez to przedsiębiorstwo z mocy prawa (art. 1 pkt 9 u.z.u.p.p.) służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającej te nieruchomości.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną podziela w całości stanowisko wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów i celem uniknięcia zbędnych powtórzeń odwołuje się do motywów przedstawionych w uzasadnieniu uchwały, a jedynie dla szczególnego zaakcentowania zauważa, że stanowisko przyjęte w postanowieniach z 12 maja 2016 r., upatrujące w art. 1 pkt 9 u.z.u.p.p. źródło nabycia *ex lege* służebności gruntowej, jest zbyt daleko idące, a rozwiązanie, że ma skutek wyłączeniowy, potwierdza potrzebę oparcia go na wyraźnej podstawie prawnej, której w tym wypadku brak.

W tej sytuacji Sąd Najwyższy uznał, że orzekając w sprawie niniejszej nie sposób pominąć dokonanej w uchwale III CZP 50/17 wykładni art. 1 pkt 9 u.z.u.p.p., co prowadziło do uchylenia zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo i orzekającej o kosztach procesu i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, co orzeczono na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.